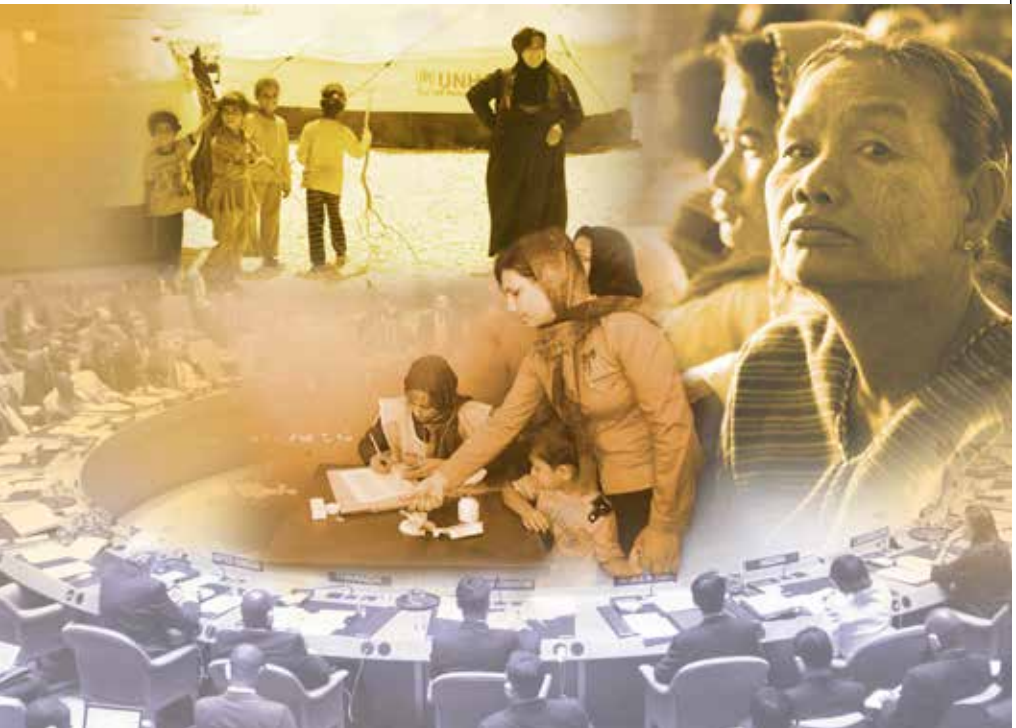

DEPARTEMENTENE

Handlingsplan

Kvinner, fred og sikkerhet 2015 – 2018

DEPARTEMENTENE

Handlingsplan

Kvinner, fred og sikkerhet 2015 – 2018

Statsrådenes forord

I 2015 er det 15 år siden FNs sikkerhetsråd vedtok resolusjon 1325 om kvinner, fred og sikkerhet, som siden har blitt fulgt opp med ytterligere seks resolusjoner. I løpet av disse årene har vi sett større forståelse for at kvinners deltakelse, rettigheter og behov er sentrale faktorer for internasjonal fred og sikkerhet. Likevel er gjennomføringen av resolusjonene fortsatt for svak og fremskrittene for skjøre. Det er vesentlig å styrke den internasjonale innsatsen for å oppnå bedre resultater. I mange av dagens konflikter er kvinners sikkerhet og rettigheter truet, seksualisert vold er utbredt og kvinner drives på flukt. Samtidig ser vi at kvinners deltakelse i freds- og stabiliseringsprosesser er en nødvendig forutsetning for varige og bærekraftige løsninger. Det er med dette som bakteppe at regjeringen lanserer sin handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet for perioden 2015–2018.

Regjeringens handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet er vårt verktøy for å gjennomføre ambisjonene i sikkerhetsrådsresolusjonene. Den legger grunnlaget for departementenes felles innsats, og gir tydelig retning og mål for arbeidet. Vi vil endre holdninger, bygge opp

kompetanse og holde presset oppe for å sikre at målene fra resolusjonene blir oppfylt. Dette gjør vi gjennom samarbeid med FN, NATO, regionale og nasjonale aktører og i tett dialog med siviltt samfunn.

Regjeringen vil bidra til å øke kvinners deltakelse og innflytelse i prosesser knyttet til fred og sikkerhet. Kvinner har rett til å delta i beslutninger som angår deres fremtid. I tillegg vet vi at kvinners deltakelse bidrar til en bredere forankret og mer varig fred. I internasjonale operasjoner tilfører kvinner nødvendig kompetanse og mangfold som styrker evnen til å løse oppdrag. Derfor er det avgjørende at kjønnspektivet integreres i vår innsats. Vi utfordrer også menn til å være sterkere pådrivere for at fred, sikkerhet og like rettigheter skal gjelde for både kvinner og menn.

Gjennom politisk lederskap, målrettet arbeid på tvers av ulike sektorer, diplomati og økonomisk støtte skal Norge bidra til å gjennomføre sikkerhetsrådsresolusjonene. Slik vil vi oppnå at både kvinners og menns rettigheter, behov og prioriteringer er ivaretatt i alt arbeid for fred og sikkerhet.

Børge Brende
Utenriksminister

Ine Eriksen Søreide
Forsvarsminister

Anders Anundsen
Justis- og beredskapsminister

Solveig Horne
Barne-, likestillings- og inkluderingsminister

Innhold

Innledning.....	9
Prioriterte mål og områder.....	15
1. Fredsprosesser og fredsforhandlinger.....	15
2. Internasjonale operasjoner.....	21
3. Fredsbygging.....	29
4. Humanitær innsats.....	35
Satsningsland.....	41
Forvaltning og resultatoppfølging.....	43

Innledning

FNs sikkerhetsrådsresolusjon 1325 var banebrytende da den kom i år 2000. Resolusjonen anerkjente at konflikt rammer kvinner og menn ulikt, at kvinner skal ha beskyttelse mot vold i konflikt og at kvinners deltakelse og rettigheter er sentralt for internasjonal fred og sikkerhet. Siden 2000 har Sikkerhetsrådet vedtatt ytterligere seks resolusjoner om kvinner, fred og sikkerhet. Resolusjoner vedtatt av FNs sikkerhetsråd er bindende for FNs medlemsland.

Resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet skal redusere avstanden mellom mål og virkelighet. Denne handlingsplanen er et virkemiddel for at Norge skal bidra til dette. Resolusjonene etablerer normer og gir anbefalinger om hvordan et kjønnsperspektiv skal ivaretas i innsatser for sikkerhet og fred. Utgangspunktet er at kvinners deltakelse og erfaringer er avgjørende for å kunne forebygge og håndtere konflikt, for å beskytte kvinner på en effektiv måte og for å få til fredsprosesser som kan gi varig fred. Resolusjonene påpeker behovet for kjønnsperspektiv i internasjonale operasjoner, slik at både kvinners og menns sikkerhetsbehov ivaretas. De anerkjenner at humanitær innsats må ivareta både kvinner og menns behov i konflikt. Fire av resolusjonene omhandler seksualisert vold og gir anbefalinger om hvordan slik vold kan forebygges og bekjempes. Denne handlingsplanen er den tredje i rekken fra norske myndigheter og med den tar regjeringen viktige skritt videre for å gjennomføre sikkerhetsrådsresolusjonene.

Norge skal bidra til internasjonal innsats for å sikre varig fred bygget på menneskerettigheter, rettsstatsprinsipper og demokrati. Fred forstås som mye mer enn bare fravær av krig. Norges innsats må innrettes slik at den imøtekommer kvinners sikkerhetsmessige og humanitære behov og underbygger kvinners rettigheter. Regjeringens satsning på global helse og på utdanning, spesielt for kvinner og jenter, er også et ledd i dette. Vi vil bidra til at flere får tilgang til utdanning av god kvalitet i krise- og konfliktsituasjoner. Vi vil også arbeide for at utdanning blir sterkere

prioritert i humanitær bistand. Kvinner blir systematisk utsatt for diskriminering i mange land og på mange områder. Væpnet konflikt kan forverre situasjonen, fordi kvinner blir drevet på flukt, og fordi parter i konflikt bevisst angriper eller utnytter kvinner. Lovløsheten som følger av konflikt, kan gjøre kvinner utsatt, for eksempel for seksualisert vold.

Styrking av kvinners sikkerhet, handlingsrom og innflytelse er helt sentralt. Kvinners deltakelse er viktig i seg selv – alle mennesker har rett til å delta i beslutningsprosesser som angår deres egen fremtid. Menn må utfordres og engasjeres til å være partnere i arbeidet for å få til en endring. Målet er beslutningsprosesser der kvinner og menn er likeverdige deltakere. Dette vil bidra til å ivareta behovene for sikkerhet og fred for hele befolkningen og gir større legitimitet. Inkluderende prosesser bidrar også til konfliktforebygging. Varig fred kan ikke oppnås hvis halvparten av befolkningen utelukkes fra fredsprosesser og beslutninger.

Samtidig må sikkerhetsinstitusjonene selv endres. Kjønnsperspektivet må integreres i alt freds- og sikkerhetsarbeid, noe som betyr at det i alle faser må vurderes hva effekten av innsatsen er – både for kvinner og menn. For å nå målet, må strukturer, holdninger og praksis endres. Dette fordrer tydelig ledelse, fra både kvinner og menn, tilstrekkelig kompetanse samt forståelse for betydningen av at resolusjonene gjennomføres.

Regjeringens prioriteringer

Hovedmålet for Norges arbeid er at kvinner sikres deltakelse i fredsprosesser, og at både kvinner og menns rettigheter, behov og prioriteringer er ivaretatt i alt arbeid for fred og sikkerhet. Dette er en forutsetning for å oppnå varig fred bygget på menneskerettigheter, rettsstatsprinsipper og demokrati.

Norge vil arbeide for å nå hovedmålet, som omfatter fire prioriterte områder, ved å bidra til at

- **fredsprosesser og fredsforhandlinger** der Norge er engasjert involverer både kvinner og menn, og at fredsavtaler omfatter både kvinners og menns rettigheter, behov og prioriteringer
- **internasjonale operasjoner** tar hensyn til kvinners og menns sikkerhet, rettigheter og behov i alle deler av operasjonen
- **fredsbygging**, der Norge er engasjert, øker kvinners økonomiske og politiske handlingsrom og innflytelse
- Norges innsats i **humanitære** kriser ivaretar kvinners og menns rettigheter, behov og prioriteringer

Arbeidet med å forebygge og bekjempe **seksualisert vold** i konflikt inngår som et sentralt element i de fire prioriterte områdene. Norge vil sikre at innsatsen mot seksualisert vold effektivt knyttes til alle områdene. På den måten kan et bredere sett av virkemidler tas i bruk for å bekjempe seksualisert vold. For eksempel skal forebygging og bekjempelse av seksualisert vold integreres i fredsprosesser, og taktiske rutiner i internasjonale operasjoner skal inkludere beskyttelse mot seksualisert vold.

De nyeste sikkerhetsrådsresolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet

I sikkerhetsrådsresolusjon 2122, fra 2013, understreker Sikkerhetsrådet behovet for en helhetlig tilnærming til varig fred og anerkjenner behovet for å gjøre noe med de grunnleggende årsakene til konflikt. Videre foreslår resolusjon 2122 konkrete metoder, for eksempel bruk av eksperter og finansiering av kvinneorganisasjoner, for å bøte på manglende deltakelse fra kvinner. Resolusjonen knytter også sammen nedrustning og kjønnsbasert vold i referansen til den internasjonale avtalen om våpenhandel (Arms Trade Treaty, ATT). ATT begrenser og kontrollerer handel med og tilgang til våpen, noe som er en viktig faktor for å forebygge konflikt og kjønnsbasert vold. I resolusjon 2106 (2013) er målet å få styrket gjennomføringen av allerede eksisterende forpliktelser for bekjempelse av seksualisert vold i konflikt. Resolusjonen understreker viktigheten av kvinners deltakelse for å forebygge konfliktrelatert seksualisert vold.

Slik vil regjeringen oppnå resultater

Regjeringen vil fremme kvinners deltakelse og behov i Norges arbeid med fred og sikkerhet. Planen gir retning for regjeringens samlede innsats og fastsetter at kjønnsperspektivet skal være integrert i alt vårt arbeid. Planen setter opp mål og synliggjør noen av de mest sentrale innsatsområdene for å nå målene, og hvem som er ansvarlig for å gjennomføre dem. Den bærende ideen i planen er kvinner som aktører, ikke bare ofre i konfliktsituasjoner. Planen tar i bruk en rekke konkrete virkemidler innenfor alle de fire hovedområdene for å fremme kvinners handlingsrom og innflytelse. Det viktigste er følgende:

- Vi innfører arbeidsrutiner, planer og øker kunnskapen for å sikre at kvinner er inkludert i fredsprosesser. Det gjør vi fordi kvinner har rett til å delta på lik linje med menn i politiske prosesser som påvirker deres egen fremtid, og fordi vi tror at kvinners deltakelse er avgjørende for å gi legitime og bærekraftige fredsprosesser.
- Vi vil se konkrete resultater for fred og sikkerhet i kvinners hverdag. Vi iverksetter særskilt innsats i følgende satsningsland: Afghanistan, Colombia, Myanmar, Palestina og Sør-Sudan. Noen av disse landene er fokusland i utviklingssamarbeidet og flere av dem er viktige i freds- og forsoningsarbeidet Norge er engasjert i.
- Vi vil dokumentere resultater. Vi etablerer et enkelt resultatrammeverk for planen og et sett av indikatorer som vil vise fremgang i forhold til målene. Resultatmåling gir bedre grunnlag for å kunne justere kurs og innsats der vi ser at vi trenger det.
- Vi vil lage en årlig arbeidsplan som vil beskrive de viktigste innsatsene gjennom året, sette opp milepæler og inkludere nye aktiviteter for å nå målene i handlingsplanen.
- Vi mener at kunnskap bidrar til handling. Vi styrker kompetansen på området kvinner, fred og sikkerhet i utenriksstjenesten, i politiet og i Forsvaret. Dette gjør vi gjennom utdanning, opplæring, kurs og praksis. En viktig innsats er utarbeidelse av en veileder for utenriksstjenesten som skal gi verktøy og kunnskap til å omsette politikken til handling i den konkrete situasjonen på landnivå.
- Vi samarbeider på tvers av departementer, frivillige organisasjoner og forskningsmiljøer fordi det er en betingelse for å oppnå resultater. Vi vil at samarbeidsorganet der alle aktørene møtes skal være et knutepunkt for informasjon og debatt som er til gjensidig nytte. Vi ønsker åpenhet og kunnskapsdeling, og innspill dersom kursen bør endres.

Viktige arenaer og samarbeidspartnere

Norge oppnår best resultater i samarbeid med partnere. FN har som mandat å bidra til internasjonal fred og sikkerhet og er derfor en sentral arena. NATO er en annen viktig arena for Norge, og vi skal bidra til oppfølging av NATOs handlingsplan på feltet. Samarbeid med regionale organisasjoner er også relevant, blant annet med EU, Den afrikanske union (AU), Europarådet og Organisasjon for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE).

Sivilt samfunn er viktig for gjennomføringen av handlingsplanen og er en ressurs å trekke på i fredsprosesser, i humanitær innsats og i fredsbygging i postkonfliktsituasjoner. Sivilt samfunn både ute og hjemme er en pådriver for det normative arbeidet og de stiller myndigheter til ansvar. Sivilt samfunn er også i mange land en viktig motkraft mot ekstremisme og en forkjemper for menneskerettigheter.

Norge kan være en støttespiller og bidra til å bygge kapasitet i land som er i overgangsprosesser og postkonfliktsituasjoner. Ansvar og ledelse må ligge hos myndighetene selv.

Kvinnediskrimineringskonvensjonen forsterker sikkerhetsrådsresolusjonene

FNs kvinnediskrimineringskomité har i 2013, i generell anbefaling nr. 30 til kvinnediskrimineringskonvensjonen, anbefalt konkrete tiltak for hvordan stater som har ratifisert konvensjonen, kan sikre kvinners rettigheter før, under og etter konflikt. Denne anbefalingen er viktig fordi den harmoniserer og gjensidig forsterker resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet og kvinnediskrimineringskonvensjonen og dens kontrollordninger. Slik styrkes også gjennomføringen av politikken på dette området.

Prioriterte mål og områder

1. Fredsprosesser og fredsforhandlinger

Til tross for fremskritt er det fortsatt en vei å gå før kvinner er involvert i fredsprosesser og fredsforhandlinger på lik linje med menn. Fremdeles er det få fredsavtaler der kjønnsperspektivet er ivaretatt på en tilfredsstillende måte.

Bakgrunn

I de fleste fredsforhandlinger er det få eller ingen kvinner som har lederposisjoner. Av offisielle fredsprosesser de senere år var bare ni prosent av forhandlerne kvinner.¹ Partene i en konflikt utnevner selv personer til prosessene. At få kvinner er med er til dels en konsekvens av at kvinner er underrepresentert i de politiske partiene og i de væpnede styrkene. Andelen kvinner i FNs meklings- og forhandlingsteam har imidlertid økt de senere år. I 2013 deltok kvinner i alle de 11 prosessene der FN hadde en rolle.² Ekspertene på kjønnsperspektiv i fredsprosesser brukes nå hyppigere.

Utenriksdepartementet inkluderer begge kjønn i sine egne delegasjoner til fredsforhandlinger. I prosesser der Norge er involvert, er partene alltid blitt oppfordret om å inkludere kvinner i sine delegasjoner, men det er ikke alltid at oppfordringen blir tatt til følge. Norge har bidratt til flere kvinnelige meklere, økt deres kompetanse og styrket kunnskapen om likestillingsspørsmål i fredsprosesser. Dette er blant annet resultat av Norges støtte til FNs politiske avdeling, PRIO og finske CMI's «Gender and Inclusive Mediation»-kurs.

Studier viser at det fortsatt er få fredsavtaler som inneholder spesifikke bestemmelser for å bedre sikkerhet og status for kvinner.³ Det kan være mange årsaker til dette. Mangel på et kjønnsperspektiv blant parter og fredsforhandlere utgjør et sentralt element. Fravær av kvinner ved forhandlingsbordet og mangel på åpenhet i prosessen for innspill fra kvinner er andre viktige elementer.

1 UN Women (2012), *Women's Participation in Peace Negotiations: Connections between Presence and Influence*

2 FNs generalsekretærs rapport om kvinner, fred og sikkerhet (2014), S/2014/693, side 11, boks 8

3 Bell, Christine og Catherine O'Rourke (2010), «Peace Agreements or Pieces of paper? The Impact of UNSC Resolution 1325 on Peace Processes and Their Agreements», *International and Law Comparative Law Quarterly*, 59 (04), side 941-980

Dette vil Norge arbeide for

Norge er involvert i en rekke fredsinitiativ i ulike deler av verden. I freds- og forsoningsarbeidet kan de fleste prosessene Norge er involvert i karakteriseres som sonderinger eller støtte til andre aktørers arbeid, ikke som direkte fredsforhandlinger. Regjeringen vil i all innsats arbeide systematisk for at fredsprosesser og fredsforhandlinger der Norge er engasjert, involverer både kvinner og menn, og at fredsavtaler omfatter både kvinners og menns rettigheter, behov og prioriteringer.

Et viktig mål er derfor *økt antall kvinner som deltar i fredsforhandlinger og fredsprosesser*. Dette innebærer at vi mer systematisk vil arbeide for at fredsprosesser involverer bredere deler av befolkningen enn de væpnede partene. Norge vil bidra til at lokale kvinneorganisasjoner og kvinneaktivister får fremmet sine prioriteringer. Vi vil sikre god kjønnsbalanse i offentlig oppnevnte delegasjoner til internasjonale møter der forhandlinger om freds- og sikkerhetspolitiske spørsmål føres. Å tilstrebe kjønnsbalanse er ikke bare viktig i seg selv, men også en forutsetning for å kunne påvirke andre til å gjøre det samme. I tillegg vil vi bidra til å øke antallet kvinnelige meklere. Kvinner kan tilføre andre perspektiver og prioriteringer. Flere kvinner i fredsprosesser kan derfor bidra til at fredsavtaler ivaretar alle borgeres behov og prioriteringer, og dermed bidra til å legge grunnlag for varig fred. Det er også helt vesentlig at mannlige fredsforhandlere representerer kvinner like mye som de representerer menn.

Et annet viktig mål er at *kjønnsperspektivet er ivaretatt i fredsavtaler og fredsprosesser*. Fredsavtaler legger ofte det politiske og institusjonelle grunnlaget for stabilitet og utvikling. Det er avgjørende at disse ikke er diskriminerende. Vi vil derfor mer strategisk fremme kjønnsperspektivet og hensynet til kvinners rettigheter. Målet er at flere fredsmeklere integrerer kjønnsperspektivet i sitt arbeid slik at fredsprosesser og fredsavtaler blir mer representative. Seksualisert vold i konflikt, der kvinner som oftest er ofre, må tas opp. Opplæring og bevisstgjøring er et skritt på veien.

Fredsprosessen i Colombia inkluderer kvinner

Den colombianske regjeringen innledet formelle forhandlinger med landets største opprørsgruppe, FARC-EP, i Oslo i oktober 2012. Partene har siden forhandlet i Havanna, og er så langt enige om delavtaler for agendapunktene land- og jordreform, politisk deltakelse og narkotikabekjempelse. Den videre forhandlingsagendaen omfatter ofres rettigheter, slutt på den væpnede konflikten, og gjennomføring av fredsavtalen. Begge parter har nå kvinner med i sine delegasjoner. Partene har opprettet en egen kommisjon for å ivareta kjønnsperspektivet. Den skal også påse at synspunkter fra kvinner inkluderes i fredsforhandlingene. Det er en nyvinning at representanter for hver av partene selv er med i en slik kommisjon. Norge er tilrettelegger i fredsforhandlingene og har vært en pådriver i dette arbeidet.

1. Fredsprosesser og fredsforhandlinger

Fredsprosesser og fredsforhandlinger der Norge er engasjert involverer både kvinner og menn, og at fredsavtaler omfatter både kvinners og menns rettigheter, behov og prioriteringer

1.1. Økt antall kvinner som deltar i fredsprosesser og fredsforhandlinger

Delmål

1.1.1. Bidra til at kvinner og sivilsamfunnsorganisasjoner deltar i fredsprosesser, og oppfordre partene i konflikter til å øke kvinneandelen i sine forhandlingsdelegasjoner

Ansvar:
UD

1.1.2. Arbeide for at kvinner skal få økt kapasitet og mulighet til å delta i fredsprosesser og -forhandlinger

Ansvar:
UD

1.1.3. Sikre god kjønnsbalanse i alle offentlig oppnevnte delegasjoner til møter der forhandlinger om freds- og sikkerhetspolitiske spørsmål føres

Ansvar: BLD,
FD, JD, UD

1.1.4. Kartlegge erfaringer og kompetanse fra kvinner i fredsprosesser, og bidra til at denne kompetansen fremmes i relevante fora

Ansvar:
UD

1.2. Kjønnsperspektivet er ivaretatt i fredsavtaler og fredsprosesser

Delmål

1.2.1. Utvikle veiledning for hvordan kjønnsperspektivet og hensyn til kvinners rettigheter skal inngå i norsk freds- og sikkerhetsarbeid. I prosesser der Norge har en formell rolle, vil strategi for inkludering av kvinner og kjønnsperspektivet utarbeides tidlig

Ansvar:
UD

1.2.2. Øke antallet fredsmeklere som får opplæring i hvordan kjønnsperspektivet inkluderes

Ansvar:
UD

- 1.2.3. *Gi norske deltakere i freds- og forsoningsprosesser opplæring på området kvinner, fred og sikkerhet* **Ansvar: UD**
- 1.2.4. *Norske tilretteleggersteam skal ha minst én person som er særlig ansvarlig for kvinner, fred og sikkerhet* **Ansvar: UD**
- 1.2.5. *Oppfordre parter i konflikt til å inkludere kjønnsperspektiv i fredsprosesser. Norge vil tilby hjelp og kompetanse til å gjennomføre dette* **Ansvar: UD**
- 1.2.6. *Arbeide for at forebygging og bekjempelse av seksualisert vold er en del av fredsprosesser, og at rettighetene til ofrene for seksualisert vold ivaretas* **Ansvar: UD**

2. Internasjonale operasjoner

For å ivareta kvinners og menns ulike sikkerhetsbehov i krig og konflikt samt postkonfliktsituasjoner er det nødvendig med en kjønns sensitiv tilnærming til fredsoperativ innsats. Dialog med både kvinner og menn i internasjonale operasjoner gir en langt bedre situasjonsforståelse og gjør at sikkerheten bedre kan ivaretas for hele befolkningen. En jevnere kjønnsbalanse i norske bidrag er også et virkemiddel for å sikre bedre oppdragsløsning. Det er krevende å få til, og vi ser derfor dette i et langsiktig perspektiv.

Bakgrunn

FNs fredsbevarende operasjoner har utviklet seg fra militære overvåkingsoperasjoner til stadig mer komplekse operasjoner med betydelige fredsbyggende elementer. Operasjonene bidrar til sikkerhet, samtidig som de støtter opp om politiske prosesser og forsoningstiltak, reform og utvikling av rettsstaten og sikkerhetssektoren, og legger til rette for humanitær innsats og langsiktig sosial og økonomisk utvikling. Norge støtter FNs fredsoperative innsats på flere måter. Vi deltar med militært personell, politirådgivere og øvrig justissektorpersonell. Norsk støtte er også rettet mot styrking av FNs kapasitet til å planlegge og gjennomføre fredsoperasjoner, herunder tiltak for å ivareta kjønnsperspektivet og for å sikre økt kvinne-deltakelse. Generalmajor Kristin Lund ble i mai 2014 utnevnt til FNs første kvinnelige styrkesjef.

NATO har de siste årene integrert et kjønnsperspektiv i direktiver, planverk og kompetansebygging. For eksempel er det utviklet et nettverk av rådgivere i NATO-staben, og all operasjonsplanlegging skal ha et kjønns-perspektiv. Nordic Centre for Gender in Military Operations (NCGM) i Sverige, der også Norge deltar, er kompetansesenter for NATO. Norge har, i samarbeid med andre land, fått gjennomslag for en styrking av NATOs handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet. Flere evalueringer av NATOs arbeid med å ivareta kjønnsperspektivet viser at det finnes gode enkelt-initiativ, men at innsatsen bør bli mer systematisk.

Norge arbeider med å integrere sikkerhetsrådsresolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet i internasjonale operasjoner. Som ledd i dette arbeider Forsvaret med operasjonsplanlegging, kompetanseutvikling, rekruttering og ledelse. Norge var blant de første landene til å bruke rådgiver på kjønns-perspektiv: i det norske Provincial Reconstruction Team (PRT) i Afghanistan og i hovedkvarteret for den NATO-ledede operasjonen i landet. Det er også gjort forsøk med «female engagement teams» i det norske styrkebidraget. Disse tiltakene er nødvendige, men må suppleres med ledelsesforankring og kompetanse. Norske styrker har også bidratt

til kapasitetsbygging av afghanske styrker, blant annet av kvinnelig politi og militært personell. Andre satsninger er kompetansemiljøet i kjønns- perspektiv ved Forsvarets høyskole samt et vedvarende fokus på kvinne- rekruttering i Forsvaret. Innføringen av allmenn verneplikt vil på sikt bidra til økt rekruttering av kvinner. I 2014 var om lag ti prosent av de militært ansatte i Forsvaret kvinner. I 2013 var om lag åtte prosent av det militære personellet i internasjonale operasjoner kvinner.

Kvinneandelen blant norske politirådgiverne i internasjonale operasjoner overstiger FNs 20-prosentmål. I dag er bare ti prosent av politirådgiverne i FNs internasjonale operasjoner kvinner. Kapasitetsbygging blant lokalt politi er et hovedelement i den norske politiinnsatsen. Norge bidrar til styrket afrikansk sivil kapasitet for deltakelse i AU- og FN-ledede freds- operasjoner gjennom blant annet programmet «Training for Peace».

Dette vil Norge arbeide for

Regjeringen vil at internasjonale operasjoner tar hensyn til kvinners og menns sikkerhet, rettigheter og behov i alle deler av operasjonen.

Dialog med både kvinner og menn gir personell som deltar i inter- nasjonale operasjoner en langt bedre situasjonsforståelse og gjør operasjonene bedre i stand til å ivareta sikkerheten for hele befolk- ningen. Det er et mål for Norge at *kjønnsperspektivet skal ivaretas i planleggingen, gjennomføringen og evalueringen av internasjonale opera- sjoner*. Et integrert kjønnsperspektiv kan bidra til å gi kvinner økt innflyt- else over sentrale beslutninger og til å legge et grunnlag for deres deltakelse i fredsbyggende virksomhet. Samtidig kan lokale kvinner bidra med informasjon og perspektiver som menn ikke har, noe som legger grunnlag for en mer helhetlig forståelse av lokale sikkerhetsutfordringer. Internasjonale erfaringer viser at ved å ivareta lokale kvinners sikkerhet, øker lokalbefolkningens tillit til operasjonen.

Norge vil bidra til at *NATOs politikk og handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet gjennomføres*. Handlingsplanen omfatter de tre hovedoppgavene til NATO: kollektivt forsvar, krisehåndtering og sikkerhetssamarbeid.

Integrering av kjønnsperspektivet i alle delene av internasjonale operasjoner forutsetter utdanning og praktisk opplæring i spørsmål som gjelder kvinner, fred og sikkerhet. Et mål er derfor at *alle som deltar i internasjonale operasjoner har fått opplæring i å integrere kjønnsperspektivet i sitt arbeid*. Norge skal bidra til internasjonal kompetanseheving og kapasitetsbygging, med særlig vekt på FN, NATO, EU og AU. Dette innebærer styrket dialog og samarbeid med land som bidrar med personell til FNs fredsoperasjoner om beskyttelse av sivile, herunder bekjempelse av seksualisert vold i konflikt.

En jevnere kjønnsbalanse i norske bidrag sikrer bedre oppdragsløsning. Det kan ha en viktig symboleffekt i vertslandet. Norge vil derfor arbeide for en *økt andel kvinner i internasjonale operasjoner generelt og i operative stillinger spesielt*. Dette omfatter arbeid for å øke andelen kvinner i ledende stillinger i internasjonale operasjoner. Dette er en krevende ambisjon og det er viktig å understreke at menn på alle nivåer har like stort ansvar som kvinner for å gjennomføre resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet.

NATOs arbeid med kvinner, fred og sikkerhet

NATO fikk i 2014 en ny, helhetlig og ambisiøs politikk og handlingsplan. NATO opprettet i 2012 en stilling som spesialrepresentant for kvinner, fred og sikkerhet, som de første to årene ble finansiert av Norge.

Alliansens arbeid med kvinner, fred og sikkerhet har tiltatt i omfang og gradvis endret karakter. De første årene fokuserte NATO i stor grad på å følge opp resolusjon 1325 og påfølgende resolusjoner i sine operasjoner og utenlandsoppdrag. De senere år har området kvinner, fred og sikkerhet også fått en naturlig plass i andre deler av alliansens virksomhet, slik som samarbeid med partnere, krisehåndtering, operasjonsplanlegging samt opplæring og øvelser.

NATO peker på partnersamarbeidet som et særlig viktig innsatsområde. Partnerlandene har spilt en stadig viktigere rolle i NATOs krisehåndteringsoperasjoner på Balkan og i Afghanistan. Det er viktig at kjønnspektivet også ivaretas når partnersamarbeidet nå styrkes også på andre felter, slik som øving og opplæring. Norge har også tatt til orde for et tettere samarbeid mellom NATO og internasjonale og regionale organisasjoner som EU, FN, AU og OSSE når det gjelder krisehåndtering. Kvinner, fred og sikkerhet vil være en naturlig komponent i erfaringsutveksling og kan også fungere som en katalysator for økt samarbeid på andre felter innenfor krisehåndtering.

NATOs bidrag til forsvarsreform og økt demokratisk kontroll med væpnede styrker i partnerland har vært med på å bidra til fred og stabilitet. Under NATO-toppmøtet i Wales i 2014 ble det lansert et nytt initiativ for å forsterke støtten til kapasitetsbygging i forsvarssektoren i partnerland og land som ikke er partnere. Resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet er et meget viktig område også innenfor satsningen på kapasitetsbygging og sikkerhetssektorreform.

2. Internasjonale operasjoner

Internasjonale operasjoner skal ta hensyn til kvinners og menns sikkerhet, rettigheter og behov i alle deler av operasjonen

2.1. Kjønnsperspektivet skal ivaretas i planleggingen, gjennomføringen og evaluering av internasjonale operasjoner

Delmål

2.1.1. Inkludere kjønnskonsekvensanalyser i operasjonsplanleggingen, og sikre at instruksjoner for norske styrkebidrag inkluderer et kjønnsperspektiv, herunder om seksualisert vold

Ansvar:
FD

2.1.2. Sikre at rutiner på taktisk nivå innebærer konsultasjon med lokale kvinner og omfatter tiltak for å ivareta kvinners sikkerhetsbehov, herunder behov for beskyttelse mot seksualisert vold

Ansvar:
FD

2.1.3. Utvikle klare, operasjonaliserte retningslinjer og målsetninger for «gender»-rådgiverfunksjonen i styrkebidrag og i staben hjemme

Ansvar:
FD

2.1.4. Videreutvikle rutiner for rapportering om kvinner, fred og sikkerhet og for evalueringer av internasjonale operasjoner

Ansvar:
FD, JD

2.2. NATOs politikk og handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet gjennomføres

Delmål

2.2.1. Fremme kjønnsperspektivet i alle relevante fora og prosesser der NATO er engasjert

Ansvar:
UD, FD

2.2.2. Støtte gjennomføringen av NATOs handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet

Ansvar:
UD, FD

2.3. Alle som deltar i internasjonale operasjoner har fått opplæring i å integrere kjønnsperspektivet i sitt arbeid

Delmål

2.3.1. Videreutvikle opplæringen i kjønnsperspektiv og kvinner, fred og sikkerhet i militære operasjoner på alle nivåer i Forsvarets utdanningssystem

Ansvar:
FD

2.3.2. Sørge for at norsk personell som bidrar til internasjonale operasjoner i postkonfliktsituasjoner, har kompetanse på området kvinner, fred og sikkerhet, herunder seksualisert vold

Ansvar:
FD, JD

2.3.3. Øke kompetansen og opplæringen av «gender-rådgivere».

Ansvar:
FD

2.3.4. Bidra til opplæringen av andre staters politibidrag til internasjonale operasjoner, blant annet gjennom «Training for Peace»-programmet i Afrika

Ansvar:
UD, JD

2.3.5. Styrke et norsk kompetansemiljø innen «gender» i militære operasjoner

Ansvar:
FD

2.3.6. Bidra til videreføring og styrking av et nordisk kompetanse miljø for en styrket gjennomføring av resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet i internasjonale operasjoner

Ansvar:
FD

2.3.7. Styrke dialogen med sentrale troppe- og politibidragsytende land om beskyttelse av sivile, herunder beskyttelse mot seksualisert vold i konflikt

Ansvar:
FD, JD

2.4. Økt andel kvinner i internasjonale operasjoner generelt og i operative stillinger og avdelinger spesielt

Delmål

2.4.1. Styrke rekrutteringen av kvinner til militære operative avdelinger og styrkebidrag

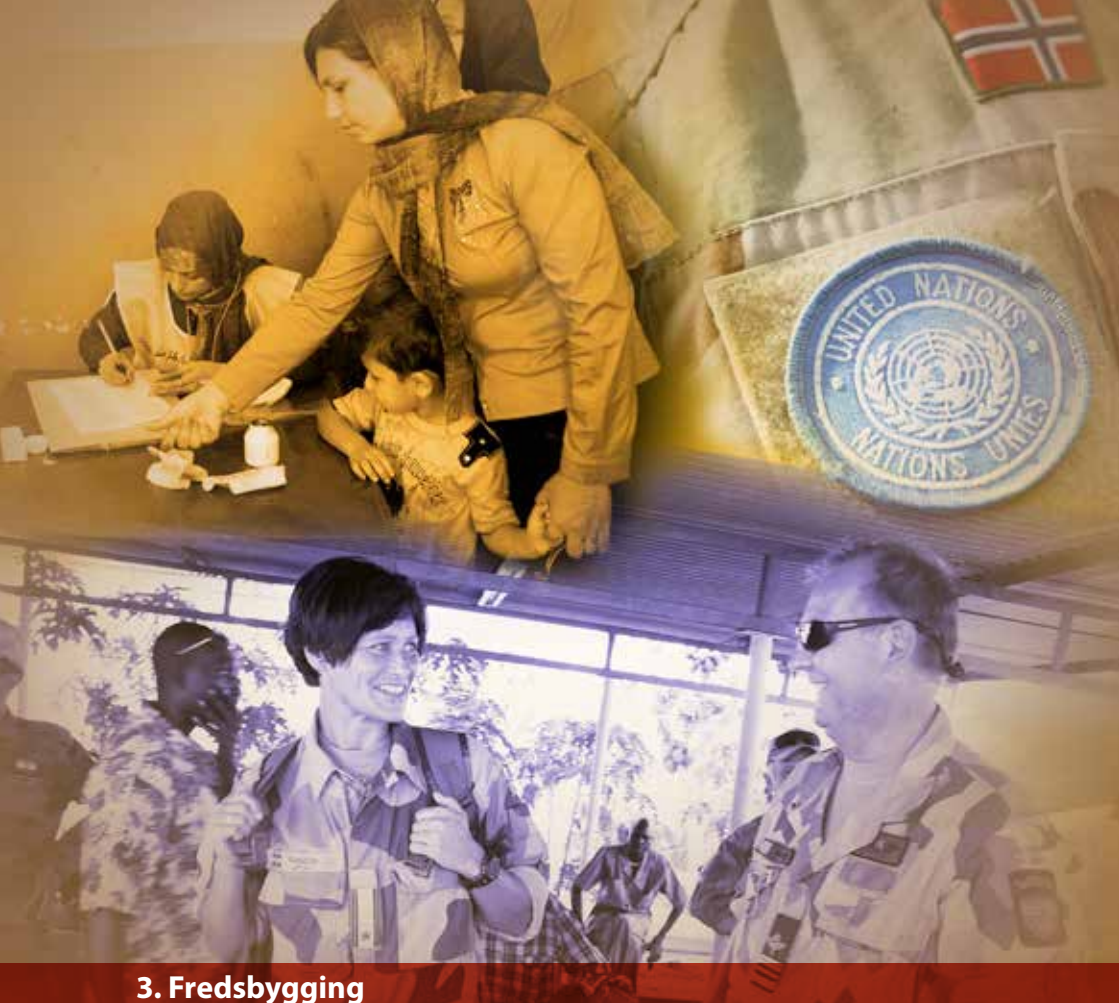
Ansvar:
FD

2.4.2. Fremme rekrutteringen av kvinner til internasjonale operasjoner, spesielt til lederstillinger i blant annet FN og NATO

Ansvar:
UD, FD, JD

2.4.3. Styrke rekrutteringen og opplæringen av afrikanske kvinnelig fredsbevarende personell, blant annet gjennom «Training for Peace»-programmet

Ansvar:
UD, JD

3. Fredsbygging

Fredsbygging innebærer å gjøre noe med årsakene til konflikt og å sette samfunnet bedre i stand til å forebygge og håndtere konflikt i fremtiden. Et mål for freds- og statsbygging, som er tett sammenbundet, er å utvikle politiske, økonomiske og rettslige institusjoner basert på rettsstatsprinsipper og respekt for demokrati og menneskerettigheter. Dette er ikke mulig dersom halvparten av befolkningen ekskluderes fra prosessen.

Bakgrunn

Kvinnernes politiske deltakelse har økt noe i de senere år, men det er langt igjen til målet om at kvinner og menn er likestilt i politisk beslutnings-taking. For eksempel har andelen kvinnelige medlemmer i parlamenter globalt nådd 22 prosent, men det er stor variasjon mellom land, og det går meget sakte fremover.⁴ Utrygghet og vold, herunder kjønnsbasert vold, er i mange land en hindring for kvinners politiske deltakelse. Ikke minst kan voldelig ekstremisme være et hinder for kvinners samfunnsdeltakelse. Vold og frihetsberøvelse rettet mot kvinnelige menneskerettighetsforkjempere undergraver deres mulighet til å være premissleverandører i sine samfunn. Normer og stereotyper som underbygger forestillingen om at kvinner ikke skal engasjere seg og utøve politisk makt, er en annen hindring for kvinners politiske og økonomiske deltakelse.

Arbeid og inntekt kan være et viktig bidrag til fred i samfunn på vei ut av konflikt. I postkonfliktsituasjoner prioriteres ofte det å skape arbeidsplasser som et stabiliserende element, men i mange tiltak overses kvinner og det fokuseres på økonomiske muligheter for menn. Det er derfor viktig at programmene støtter opp under kvinners adgang til arbeidslivet og gir mulighet for å bryte ut av kjønnsstereotyper.

Dette vil Norge arbeide for

Det er et mål for regjeringen at fredsbygging, der Norge er engasjert, øker kvinners økonomiske og politiske handlingsrom og innflytelse.

For å oppnå varige endringer er det viktig at *kvinner deltar i større grad i sentrale beslutningsprosesser i postkonfliktsituasjoner og fredsbygging*, både på lokalt og nasjonalt nivå. Spesielt viktig er valg og grunnlovskommissjoner. Politiske rettigheter og deltakelse er likevel ikke nok dersom kvinner skal kunne delta i samfunnet på lik linje med menn. Kvinners deltakelse i beslutningsprosesser er også et avgjørende element for forebygging av

⁴ FN's generalsekretærs rapport om kvinner, fred og sikkerhet (2014), S/2014/693, side 13, avsnitt 25

nye konflikter. Videre er det avgjørende å påvirke de eksisterende makt-personene, som ofte er menn, slik at de handler også på kvinners vegne.

Muligheten til å kunne forsørge seg selv og sin familie, tilgang til utdanning og helsetilbud, frihet fra vold og det å kunne fremme sin sak overfor rettsystemet er helt grunnleggende forutsetninger for reell fredsbygging. Norge har derfor som mål at *kjønnsperspektivet ivaretas i økonomisk gjenoppbygging i postkonfliktland*. Dette omfatter blant annet arbeid gjennom internasjonale finansinstitusjoner som Verdensbanken og Afrikabanken.

Det er viktig, også for forebygging av konflikt, å sikre legitime og representative sikkerhetsstrukturer som ivaretar sikkerhetsbehovene til både kvinner og menn. Målet er at *kjønnsperspektivet er ivaretatt i all norsk innsats for å fremme sikkerhetssektorreform (SSR) og overgangsjustis i postkonfliktland*.

For å sikre menneskerettigheter og demokrati må avskaffelse av kjønnsdiskriminering være et sentralt element i freds- og statsbygging. Dette kan også virke gjensidig forsterkende fordi diskriminerende lovverk i mange land er en hindring for at kvinner for eksempel kan eie eiendom, arve og åpne egen bankkonto, noe som umuliggjør økonomisk uavhengighet. På samme måte kan fattigdom være et stort hinder for å kunne bruke retts-systemet til å bekjempe rettighetsbrudd, seksualisert vold og andre overgrep.

Norge jobber ikke alene. Vi skal først og fremst bistå med ressurser og politikk på partnerlandenes premisser og etter deres behov. Ofte arbeider vi gjennom frivillige organisasjoner, andre stater og multilaterale organisasjoner der FN er den mest sentrale. Norge har som mål at *multilaterale organisasjoners innsats for fred og sikkerhet ivaretar et kjønns-perspektiv*. Dette omfatter blant annet FN-sekretariatet, samt fond og programmer. Mange av disse organisasjonene er sentrale i gjennomføringen på landnivå, og det er derfor viktig å påvirke disse for å endre forholdene på bakken for både kvinner og menn.

3. Fredsbygging

Hovedmål: Fredsbygging, der Norge er engasjert, øker kvinners økonomiske og politiske handlingsrom og innflytelse

3.1. Kvinner deltar i større grad i beslutningsprosesser i postkonfliktsituasjoner og fredsbygging

Delmål

3.1.1. Styrke lokale aktører, grasrotgrupper, menneskerettighetsforsvarere og kvinnenettverk, slik at deres synspunkter når frem til nasjonale myndigheter og andre beslutningstakere

Ansvar:
UD

3.1.2. Støtte lokale kvinners deltakelse i politiske prosesser, herunder valg og representasjon i politiske partier, i konflikt- og postkonfliktland

Ansvar:
UD

3.1.3. Øke andelen kvinner i «Styrkebrønnen». Styrkebrønnen er en beredskapsgruppe som benyttes i internasjonale sivile kriseoppdrag innen justissektoren

Ansvar:
JD

3.1.4. Bedre kjønnsbalansen blant norske spesialrådgivere og ambassadører, også i konfliktområder

Ansvar:
UD

3.2. Kjønnsperspektivet ivaretas i økonomisk gjenoppbygging i postkonfliktland

Delmål

3.2.1. *Arbeide for at programmer for bedre levekår i postkonfliktland også er rettet mot kvinner*

Ansvar:
UD

3.2.2. *Støtte prosjekter som tar sikte på å reintegrere overlevende av seksualisert vold i konflikt i samfunnet*

Ansvar:
UD

3.2.3. *Bidra til at kjønnsperspektivet integreres i Verdensbankens og regionalbankenes arbeid i sårbare stater og i ulike fondsmekanismer for støtte til gjenoppbygging*

Ansvar:
UD

3.2.4. *Fremme kvinne-, freds- og sikkerhetsagendaen i FNs fredsbyggingskommisjon*

Ansvar:
UD

3.3. Kjønnsperspektivet er ivaretatt i all norsk innsats for å fremme sikkerhetssektorreform (SSR) og overgangsjustis i postkonfliktland

Delmål

3.3.1. *Sørge for at personell som skal bidra til sikkerhetssektorreform og kapasitetsbygging skal få opplæring i resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet*

Ansvar:
JD, FD

3.3.2. *Integrere kjønnsperspektivet i gjenoppbyggingen av justissektor og i sikkerhetssektorreform (SSR)*

Ansvar:
UD, FD, JD

3.3.3. *Arbeide for at nedrustning, demobilisering og re-integreringsprogrammer (DDR) inkluderer kjønnsperspektivet*

Ansvar:
UD

3.3.4. Arbeide mot straffefrihet for seksualisert vold, blant annet gjennom forbedring av lovverk og bedre justissektorens kapasitet til å behandle tilfeller av seksualisert vold

Ansvar:
UD

3.3.5. Støtte holdningsskapende arbeid for å involvere menn og gutter i arbeidet med å fremme kvinners rettigheter, herunder å bekjempe seksualisert vold i konflikt

Ansvar:
UD

3.4. Multilaterale organisasjoners innsats for fred og sikkerhet ivaretar et kjønnsperspektiv

Delmål

3.4.1. Norge skal aktivt fremme og støtte FNs egen 7-punkts handlingsplan «Gender-Responsive Peacebuilding»

Ansvar:
UD

3.4.2. Fremme kjønnsperspektivet i relevante mellomstatlige FN-forhandlinger

Ansvar:
UD

3.5. Forskning og dokumentasjon bidrar til kunnskap og til norsk politikktutforming innen kvinner, fred og sikkerhet

Delmål

3.5.1. Støtte forskning, analyse og dokumentasjon av kvinners bidrag til fred og sikkerhet

Ansvar:
UD

3.5.2. Støtte forskning om trender og årsaker til seksualisert vold i konflikt og om konsekvensene for politikktutformingen på området

Ansvar:
UD

3.5.3. Evaluere og forske på effekten av å anvende et kjønnsperspektiv i internasjonale operasjoner, med sikte på å opparbeide en erfaringsbase

Ansvar:
UD, FD

4. Humanitær innsats

Væpnede konflikter rammer sivile hardt. De blir ofte drevet på flukt. Grove brudd på menneskerettighetene og humanitærretten bidrar svært ofte til en prekær humanitær situasjon med store menneskelige lidelser. Syria, Irak og Sør-Sudan er klare eksempler på dette. Kvinner på flukt er spesielt utsatt for kjønnsbasert vold og diskriminering. Enkelte grupper kvinner er særlig sårbare for denne formen for overgrep, blant annet på grunn av sosial stigmatisering. Humanitær innsats må utføres på en måte som møter kvinners, menns, gutters og jenters ulike behov. Integreringen av et kjønnsperspektiv er viktig. Dette vil bidra til å gi en bedre forståelse av situasjonen, slik at mer effektiv hjelp kan ytes.

Bakgrunn

Kjønnsbasert vold, herunder seksualisert vold, øker ofte drastisk i humanitære kriser. Denne utfordringen ble tidligere ofte ikke prioritert av humanitære aktører. Det rapporteres om voldtekt og andre former for seksualisert vold i mange konflikter. Omfanget varierer. I noen konflikter er seksualisert vold systematisk og strategisk brukt som et middel i krigføringen, mens i andre konflikter forekommer denne formen for overgrep i svært liten grad. Forskning viser at overgrep begås av både statlige militære, opprørsgrupper og andre, men at det oftere er slik at statlige militære blir rapportert som overgripere.⁵ Voldtekt og seksualisert vold i krig kan være brukt strategisk selv om den individuelle overgriper ikke er direkte beordret til å forgripe seg.⁶

Ved bevilgninger til humanitære formål er det et eksplisitt krav fra Utenriksdepartementet at organisasjonene må integrere et kjønns-perspektiv og vurdere prosjektets relevans til kvinner, fred og sikkerhet. Dette kravet har vært en drivkraft for å innlemme kjønnsperspektivet i organisasjonenes arbeid. Gjennomgang av norske organisasjoners og FNs humanitære innsats har vist at retningslinjer og strategier er på plass, men mye mangler når det gjelder gjennomføringen i hele organisasjonens innsats. Den internasjonale Røde Kors-komiteen besluttet i 2013, etter press fra blant annet Norge, å ha fokus på seksualisert vold som en tverrgående prioritet i hele sin operative innsats. Blant de humanitære organisasjonene er det internasjonale Røde Kors nå blant de fremste på dette området.

Støtte til partnere som Gender Standby Capacity Project (Gen Cap), som er en beredskapsstyrke som gir rådgivning for konkret gjennomføring i felten, har bidratt til å fremme likestilling i programmer.

5 Cohen, Dara Kay og Ragnhild Nordås (2014), «Sexual violence in armed conflict: Introducing the SVAC dataset, 1989–2009», *Journal of Peace Research*, 51(3), side 418–428

6 Skjelsbæk, Inger (2012), *The political psychology of war rape*, London: Routledge

Norge har vært et foregangsland for å fremme kjønnsperspektivet når det gjelder rydding av eksplosiver. Ved å rådføre seg med kvinner har man fått verdifull informasjon om plassering av miner og andre eksplosiver. Det er også viktig å tilrettelegge for kvinnelige mineryddere og for kvinners deltakelse i administrasjon og ledelse, fordi minerydding er en inntektskilde.

Dette vil Norge arbeide for

Regjeringen vil sikre at Norges innsats i humanitære kriser ivaretar kvinners og menns rettigheter, ulike behov og prioriteringer.

Norge skal bidra til at *kvinner, menn, gutter og jenter har beskyttelse mot seksualisert vold i humanitære kriser*. Dette vil innebære innsats både for å forebygge nye overgrep og for å bidra til at overlevende får et helhetlig tjenestetilbud også i tidlige faser av nødhjelpsarbeidet. Også på dette området må kjønnsperspektivet stå helt sentralt i planlegging og gjennomføring. Menn som har blitt utsatt for seksualisert vold kan ha andre utfordringer enn kvinner i samme situasjon. Det er også skambelagt for gutter og menn å utsettes for seksualisert vold. Overgrepene forblir ofte urapporterte. Gutter og menn kan derfor ha behov for egne tjenestetilbud.

Norge skal sikre at *norskstøttet humanitær innsats ivaretar kjønnsperspektivet i alle deler av sitt arbeid*. Å integrere kjønnsperspektivet i planleggingen og gjennomføringen av tiltak vil bidra til mer effektiv oppgaveløsning, fordi humanitære aktører i større grad blir i stand til å nå dem som trenger hjelpen mest. Norges helse- og utdanningssatsning i vår humanitære innsats er også et viktig bidrag til å møte kvinners behov på en bedre måte. En slik tilnærming forutsetter at organisasjonene legger opp sitt arbeid på en slik måte at både kvinner og menn får innflytelse over innsats i humanitære kriser. Kvinner med nedsatt funksjonsevne er en særlig utsatt gruppe som må få større innflytelse og få dekket sine behov.

Ulovlig våpenbruk er i mange tilfeller knyttet til diskriminering og kjønnsbasert vold. For eksempel er ofte våpen involvert i tilfeller av seksualisert vold i konflikt. Norge har som mål at *kjønnsperspektivet er ivaretatt i prosesser som omhandler humanitær nedrustning og kontroll med våpen*. Spesielt aktuelt her er den videre prosessen knyttet til statspartskonferansen og utviklingen av regimet til den nye internasjonale våpenhandelsavtalen (Arms Trade Treaty – ATT) som ble vedtatt i april 2013. Norge vil arbeide for å bidra til at statspartene gjennomfører bestemmelsen om kjønnsbasert vold globalt.

Kvinner og menn utgjør ikke homogene grupper

Det finnes ulikheter som skapes av klasse, etnisitet, alder, seksuell legning og funksjonsevne, i tillegg til individers ulike bakgrunn, oppfatninger og engasjement. Kvinner har dermed ulike erfaringer, interesser og behov. Vi kan ikke forvente at kvinner som engasjerer seg politisk representerer alle lokale kvinners synspunkter. Det er viktig å sørge for at kjønnsperspektivet ses sammen med andre diskrimineringsgrunnlag, og at vi i vårt arbeid anerkjenner de ulikhetene som finnes blant både kvinner og menn.

4. Humanitær innsats

Hovedmål: Norges innsats i humanitære kriser ivaretar kvinners og menns rettigheter, ulike behov og prioriteringer

4.1. Kvinner, menn, gutter og jenter har beskyttelse mot seksualisert vold i humanitære kriser

Delmål

4.1.1. Støtte tiltak som tilbyr juridisk og praktisk oppfølging til ofre for seksualisert vold i konflikt

Ansvar:
UD

4.1.2. Støtte tiltak som gir helsehjelp til ofre for seksualisert vold, herunder psykososiale og medisinske tilbud

Ansvar:
UD

4.1.3. Støtte tiltak rettet mot menn for å forebygge seksualisert vold i konflikt

Ansvar:
UD

4.2. Norskstøttet humanitær innsats ivaretar kjønnsperspektivet i alle deler av sitt arbeid

Delmål

4.2.1. Arbeide normativt i FN og andre relevante fora for å inkludere kjønnsperspektivet i humanitær innsats, herunder i konfliktforebyggende arbeid

Ansvar:
UD

4.2.2. Sikre gjennomføringen av resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet i humanitær innsats, i samarbeid med mottakere av humanitære midler

Ansvar:
UD

4.2.3. I dialog med aktuelle tilskuddsmottakere og samarbeidsorganisasjoner, etterspørre en synliggjøring av innsats for kvinner med nedsatt funksjonsevne

Ansvar:
UD

4.3. Kjønnsperspektivet er ivaretatt i prosesser som omhandler humanitær nedrustning av og kontroll med våpen

Delmål

4.3.1. Arbeide for at statspartene til Arms Trade Treaty (ATT) gjennomfører avtalens bestemmelse om kjønnsbasert vold globalt

Ansvar:
UD

4.3.2. Ivareta kjønnsperspektivet i arbeidet mot mine- og klasevåpen, herunder rehabilitering av og støtte til ofre samt i arbeidet med rydding

Ansvar:
UD

Satsningsland

Erfaringer fra forrige periode viser at tiltakene må videreføres og at innsatsen på landnivå bør konsentreres og tydeliggjøres. I handlingsplanen legges det derfor opp til et tettere samarbeid med utvalgte land. Disse satsningslandene er Afghanistan, Colombia, Myanmar, Palestina og Sør-Sudan.

Valg av satsningsland bygger på en vurdering av flere elementer og hensyn. Denne vurderingen omfatter blant annet graden av sårbarhet og behov, at Norge har representasjon i landet, videreføring av de mest relevante landene fra forrige strategiske plan, og at alle, med unntak av Colombia, er blant de tolv utvalgte fokuslandene for utviklingssamarbeid. Flere av dem er også satsningsland i fred- og forsoningsarbeid. Satsningsland for kvinner, fred og sikkerhet betyr et mer politisk synlig, systematisk og langsiktig arbeid på landnivå. Dette gjør innsatsen mer solid og gir bedre forutsetninger for god resultatoppfølging.

Samtidig er det viktig at fleksibiliteten beholdes. I tillegg til de fem satsningslandene vil det bli rettet spesiell oppmerksomhet rettet mot Midtøsten. Denne regionen preges av et stadig skiftende konfliktbilde. Det vises i utviklingen etter den arabiske våren i flere nordafrikanske land, Syria-konflikten og Irak, hvor trusselen mot kvinners sikkerhet og rettigheter er kritisk. Dette er en region vi vil følge tett, og der vi vil styrke arbeidet med kvinner, fred og sikkerhet. Norge vil spesielt støtte regionale kvinnenettverk, slik at de kan få økt innflytelse.

Hva betyr det å være satsningsland for norsk kvinne-, freds- og sikkerhetsinnsats?

Satsningslandene vil arbeide strategisk på landnivå og velge de delene av handlingsplanen som er mest relevante, og som kan gi resultater i den konkrete sammenhengen de står i. Utenrikstjenesten både hjemme og ute har ansvar for å støtte opp under dette.

Satsningslandene vil

- følge opp med relevante tiltak i henhold til de tematiske prioriteringene i handlingsplanen
- årlig rapportere om resultater sett i forhold til de overordnede målene
- ha tettere kontakt med og tilgang til faglig bistand fra Norad og Utenriksdepartementets koordinator når det gjelder
 - opplæring
 - feltbesøk
 - faglig og teknisk bistand, for eksempel til utvikling av handlingsplan og vurdering av prosjektsøknader

Forvaltning og resultatoppfølging

Arbeidet med kvinner, fred og sikkerhet koordineres av Utenriksdepartementet, og gjennomføres av alle fire departementene. I Justis- og beredskapsdepartementet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og Forsvarsdepartementet er det utpekt personer som har ansvar for oppfølging av handlingsplanen.

En person i Utenriksdepartementet innehar stillingen som koordinator. Stillingen innebærer å holde kontakten med interne og eksterne samarbeidspartnere, være pådriver, utvikle policy og være faglig støtte i systemet. Det holdes faste møter mellom de samarbeidende departementene.

Effektiv gjennomføring av handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet

Arbeidet med kvinner, fred og sikkerhet må bestå av målrettede tiltak og integreres i relevante områder som departementene, utenriktjenesten og våre partnere arbeider med. Erfaring viser at det er vanskelig å ha full oversikt over alle aktiviteter og å innhente rapportering av resultater. En annen erfaring er at Norge har hatt gode resultater på normativt nivå, mens innsatsen på landnivå må konsentreres og tydeliggjøres.

For å sikre bedre resultatstyring og rapportering av resultater skal det rapporteres mot et felles resultatrammeverk med noen felles kjerneindikatorer. Dette vil gi en mer systematisk resultatoppfølging og mulighet for å oppsummere og rapportere om i hvilken grad målene nås, både enkeltvis og når det gjelder innsatsen for kvinner, fred og sikkerhet som helhet.

Ansvarlige departementer og underliggende etater skal integrere kvinner, fred og sikkerhet i egne fagområder. En årlig arbeidsplan for departementene vil bidra til å sikre god gjennomføring. Kunnskap om hva som er sentrale tema og ikke minst hvordan politikken og målene konkret kan gjennomføres, er en forutsetning for å få resultater. Det skal utarbeides en veileder som skal være en bro mellom handlingsplanen og arbeidet på landnivå eller i en multilateral sammenheng. Kompetanseutvikling vil også innebære at relevante ansatte i forvaltningen får opplæring i hvordan de kan bidra til kvinners deltakelse og integrering av kjønnsperspektivet i deres arbeid. Dette innebærer blant annet kurs gjennom Utenriks-tjenestens kompetansesenter (UKS) og direkte opplæring på utestasjoner.

Samarbeid og god dialog på tvers av sektorer, departementer, forskningsmiljøer og frivillige organisasjoner er viktig. Dette skal hovedsakelig finne sted gjennom møter i samarbeidsorganet, der alle samles, og i den interdepartementale arbeidsgruppen.

Departementene vil samarbeide med sivilt samfunn. Organisasjonene har spisskompetanse som det er viktig at departementene benytter for å nå målene i planen. FOKUS, som koordinator for nettverket Forum Norge 1325, tilrettelegger for faglig kontakt mellom departementene og organisasjoner fra sivilt samfunn. Forum Norge 1325 vil utforme en oversikt over ressurspersoner fra sivilt samfunn i Norge som har god temakunnskap om kvinner, fred og sikkerhet, og som har et godt kontaktnett internasjonalt. Formålet med en slik oversikt er at departementene kan trekke på disse i gjennomføringen av handlingsplanen.

Finansiering

Finansiering, sammen med diplomati, og politisk arbeid er de viktigste virkemidlene for å gjennomføre kvinne-, freds- og sikkerhetsagendaen i bredden av departementenes arbeid. Handlingsplanen blir finansiert innenfor gjeldende budsjetttrammer, men målet i utenrikspolitikken er at en **større andel** av midlene på relevante budsjettlinjer går til kvinner, fred og sikkerhet. Dette kan oppnås ved at integrering av kjønnsperspektivet er ett av kriteriene for bevilgninger til sikkerhet, nedrustning og fredsfrøende tiltak.

Øremerkede midler til kvinner, fred og sikkerhetstiltak er en annen sentral finansieringsform. Dette gjøres i enkelte budsjettposter innenfor årlige tildelinger til utestasjonene i utenriksstjenesten.

Det er også opprettet en egen **tildeling til frivillige organisasjoners** arbeid med kvinner fred og sikkerhet. Disse midlene forvaltes av avdeling for sivilt samfunn i Norad og rettes primært mot målene knyttet til fredsprosesser, fredsbygging og ikke minst kvinners deltakelse.

Utover dette er det et krav at bistandsmidlene til land i konflikt- og postkonfliktsituasjoner, både gjennom multilaterale og bilaterale aktører, skal integrere et kjønnsperspektiv. Disse midlene vil således indirekte støtte opp under mange av målene i handlingsplanen.

Forvaltning og resultatoppfølging

- Styrke resultatoppfølging og rapportering
- Samarbeide og ha en god dialog på tvers av sektorer, departementer, forskningsmiljøer og frivillige organisasjoner
- Sikre at ansatte i ansvarlige departementer og underliggende etater har kompetanse når det gjelder integrering av kvinner, fred og sikkerhet i egne fagområder
- Øke andelen av midler til kvinne-, freds- og sikkerhetsrelaterte tiltak i utenriks- og utviklingspolitikken

Bildekreditering collager:

Forside, foto: Frode Overland Andersen/UD; Kjetil Elsebutangen/UD

Side 15, foto: Kilian Munch/UD; Ragnhild H. Simenstad/UD; UN Photo/Eskinder Debebe

Side 21, foto: Inger Grete Lia Stålesen/Politiet; Torbjørn Kjosvold/Forsvarets mediesenter; Lars Kroken/PRT

Side 29, foto: Taral Jansen/Forsvarets mediesenter; Torbjørn Kjosvold/Forsvarets mediesenter

Side 35, foto: Frode Overland Andersen/UD

Utgitt av :
Utenriksdepartementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer fra:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
Internett: www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefon: 22 24 20 00

Publikasjonskode: E-943 E
Illustrasjoner og ombrekking: Magnolia design as
Trykk: Andvord Grafisk AS 2/2015 - opplag 1000